

ШЫН

Өртээ
2 хөд.

Улус ажил-агыйынга күш-ажылдың сагылга-чурумун
улам быжыглаарының болгаш кадрларның
үнер-кирер чоруун кызырарының дугайында

[illegible]

Кызылга болган округтун сонгулда мирнунун хуралы

алын кыргызчуларын кыймыл-
ган.

Кызыл хооруккокомунун дар-
газы Ш. Д. Буулар саясий
бергеш, хоорайнын жомолду-
лагыне болгаш чагаалымат-
агына М. К. Мендуюм
чуулерин кылган. Дем-
лэки, округка боздым-
биле чыгыш-дизин бээр-
кылаздык болгаш.

Окугуну согулга чур-
куну чыгуула туралыга Тур-
ла селкостехнику салдыр-
гыш моторин У. К. Бурунгу
Каз-Мем райола ССКП-нин
XXV селдизин аттым совет-
тун билаз ажаактын Е. Н.
Воронова. Таным райони
«Коммунизмни херелен» со-
хулугу механизатор В. Б.
Оюн, шерия албанына Б.
Максимчук, «Красноярск
дугурастын» «Кызыл эл-
базалынын чолалачын В. К.
Гривин, Кызыл районун
район эмнедешин эмчиси А. И.
Клат олар санал бергеш. Но-
тарыхчы коллективтерини
болгаш хойнини организаци-
ларынны омууназын М. К.
Мендуюмни РСФСР-нин Дз-
Совединге депутатка кылаз-
дылар депшигенини бир эл-
сеткидик тектешилер.

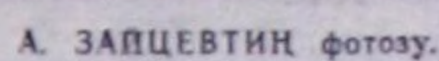
Депутатка кылалат М. К.
Мендуюм сээ алгаш, олу-
РСФСР-нин Дз-ин Советинин
депутаттын кыналазын
депшигеш болгаш тектээ
коллективтерге, округтун бүт
сонгучуларына олуру четтеги
гемин итергелэди. М. К. Мен-
дуюм оон илэи республика

РСФСР-нин Дээдэ Сөвдийн Тэвхэ АССР-ын Кызылдын № 940 сугуудлаа оруугуу сонгуудлаа муруунун чөвүдл хуралы дүүн Кызылга, Политиктиг чымдылтыны бажы-кымыга болгон. Оруктуун сонгуудлаа муруунун чөвүдл хуралдыга ук оруктуг кирип турар Кызыл хоорайнын, Кызыл, Тагды, Бий-Хем, Каз-Хем болгаш Тожу — районнары хойниги организацияларынын, күп-ажычты коллективтери-нин хой саныг төлээкти-лери олурushаа.

Чөвүдл хуралды оруктуун сонгуудлаа комиссиянын даргазы Т. И. Жбанов ажиты.

Оруктуу сонгуудлаа муруунун чөвүдл хуралдыга дүүн дүүдт президиумууг СЭКП ТК-нын Политбюроуз СЭКП ТК-нын Чингиге секретары, СССР-ния Дээдэ Сөвдийн Президиумуун Даргасы эш Т. И. Брежневти баштадыл димдинтиг адмн чаксааткы-ны-бале бир эл-сэткилдиг сонгаа.

РСФСР-нин болгаш Тыва АССР-нин Дээдэ Советтерине база улус депутаттарынын төр-чө Советтериге сонгуудлаа дүүдлэега илгитинг профсоюздаринин область чөвүдлелин даргазы, оруктуу сонгуудлаа комиссиянын даргазын оролактыгы Т. Ч. Норбуз кылган. Илеткелги Со-веттерге сонгуудлаа мамалзаны СЭКП ТК-нын ноябрь (1979 ч.

Ажыл-агыйаларда бо хүнерде чымыштыг иш—кыш тагаалыкны чорун турар. Иштаның малын ажаа-тең жуп, кызмак нисте турар, аял турар — ичкериңиз ажалла, чурттааларыңыз, таарымлаңыз бууг-ле бай далаарын тургузары чуугула. Малчынаарын сазым биле хаячыралыкы чуугула айтырманын бирээңиз «Торгалым» совхозтун директорияны, районун керектечкер ичкисиле ой айтырмны киштаталыкыңиз оросоарнын мурунла-птыңмны кичкээтсейе алгыч турган болшаш ошу экижидерияң таазым-биле тизмичиңиз ажаллап кылгай. Ичкисиле чү амыг-агай. Ичкисиле малчынаарың сазым биле хаячыралыкыңиз киштаталыкыңиз ичкисиле багай эвес тургуштуган.

[illegible]

Шагаан-Арыгтын амыдырал-хандырылга комбинациянын туз-тук пехтер аразында калбарган социалистиг чарыжынын мурнуку одуруунда дааранчыла мастерскаялар зоруп турар. Мастерскаянын даарныкчылары онгү беш чылдын дертик чымында 70 муң рублдин бараннин сайгарар тиргаш, херек кырында 75 муң ажы рублдин бараннин сайгараш, планнын ооналдын 108 хутга хуусеткен.

Мастерскаяда ажылып турар бригадалар арасында кал-
барган социалисттик чарышка Леонов, Егоровна Маркелованын
ууртканын өз уудуштун хевин даарлар бригаданын найыр-
дыг коллективте 1979 чылдык эгесинден тунчтууге тедик
кымга-да аштырбайн, бирги черин доктаамал ап келген.
Бригада чылда алган планын 110 хууга куустукен.

Л. Маркелованын ууртканы даараныкчылар онгу беш
чылдык сөөлгү чылын база күш-ажымдык чедийткенин ердик
эгелен, бө хушперде январь айынк планын куустекер зоок
шулай берген. Даараныкчылар В. И. Ленинни тартууген
хуучулден бээр 110 чыл болур оюн күш-ажымдык чедийткенин
нерлиг уткууну даш бейдиктен социалисттик хүлээлгени алаа
ажылып турар.

Даараньыла мастерскаязынын коллективи мурнакчы бригадир Любовь Егоровна Маркелованын куш-ажылын бедни биле үнөлөп, анда улуг бузуредия көргүзүп, ону Тыва АССР-нин Дээди Советинин депутатына кандидат кылдыр депшиткен.

В. ЧАДАМБА

ЧУРУНТАРДА: бригадир Л. Маркелова (үстүндө чурукта ортуңунда кады ажылдап турар эш-өөрүнүң арасында); даярнылга мастерскасында үңи мурнаан шалымчыларнын бирөөси Екатерина Камалакова ажыл үезинде.

Өвүр район.

РСФСР-нің Дээди Совединге
соңгулдалар талазы-биле Төп
соңгулда комиссиясында

РСФСР-ның Дәли Совет
ның оңу ыңымына сонгула
рлар таллау-беле Тоң сонгула
комиссияларын аңыткан ку
лаштылар. Иле Москва
Әдилдер аялымына болса
О комиссия башына М. Н.
Алексеев оңу хурады эртти
ген.

РСФСР-ның Дәли Совет
денте сонгулазларга белекел
н куру турарына дүла
йыла Балкан АССР-ның Дәли
Советын Президиумда
Даргам Ф. В. Суяновту
үлүс депутаттарынын Ставро
поль край болган Архангель
область Советтерин куусет
комитеттерин дарталары
И. Т. Тарановту болгам В. М.
Бельковту илеткелерин
аңыткан.

Ал болур сонгулазларга бе
лекел бугу Россия Федера
циясына ыңыш, ол автоном
ну республикала, крайла бол
гаш область политикте бол
гаш куш-ажылы үлүс көңү
лүлүкүнүн байдалына эрти
турарын хурада оңалды бе
леткен. Партияны XXV
сессиясында СЭПТ ТК-ны
булар (1979 жыл) Пленум
нун шийдерлерин аңыткан
га боткандары таллау, 1984
жылдын болган нийетке-ба
лел тылым оңалдыларын
сонгу болза амир күресин
тоңу Совет Россиянын аялы
нун коныры шүзүрү демек
ти төрөүлү турар В. И. Е.

киннинг төрүтүүгөн хүнүүдөн тархын аразында республика-
нын 110 мың оюн төлөтлөг
түсүр дээш бүгү улустуг болгай
социалисттик чарьякы калбарын
болган быжыгын турар. Парла-
манын кыйгылыгына хармы
кыстар, ажилчы анжыны
колхозчу тэрэачилеринин,
улусту интеллигентиянын мур-
накчы төлөтчилери бар.

лар республиканын хош-аждарынын болгаш суурал-дарынын ажал-ипчилери онгу-ет чыдын доостур тыяны-талыкты ажалдарынын, элчи-ни буу-беле ажалдарынын-мил болулар деп долу шийт-меле солор кылган.

Республиканың курусе эргизилгилерин азырайткан депутаттарга кандидаттар депшидери чар болганга чамачылап, хай-хитти организацыйалары болган кучумлыгы колдоо астында турган. Буларга кичик ошол кезде мурундуу депутаттар чарлар эртин турар. СЭКП-ини иштита болган дагыгык политиканы ажалдык тошканын азыгаар чар деген турары.

Тяг сондгууд комиссийн гишүүдэд М. Н. Алексеев, нийслэлийн секретарь Н. Петрович, комиссийн хянгынч В. Б. Алексеевич, З. Н. Даутов, Л. А. Хамсенов, РСФСР-ийн Дээдэ Солидний Президиумын Секретарь Х. П. Нешков, тэмдэг зөвлөх ба тусгай республикын комиссариатын дарга Г. С. Соловьев, түүнийх нь хуульчид, үйлдвэрчид, ууралтчууд тус тусад нь хүндэтгэгдсэн кандидат

ЗВЕЗДНЫЙ ГА ЧОРААН

ФНП-ийн Чийгшин секретар
Ж. Марте бэлтгэл;
Францын Компартияны
делегацийн аялал 11-16
Увсний хоорайга чораян
Совет космонавтыг бэлтгэх
хэлмэрийн зүйлс
болган, Космоса болгаш
Черг ботарын ажлын
дугуйн Г. Т. Бергевой, өс-
көөдээ совет космонавтыг
алчлалга чугаалах, космо-
с катчаар уужуудын өргөс-
жөөснөр.
Ю. Гагариний тийсээд

Минга делегация чекке
Космос доориндагы
кузунейте келгис аял-
уңдулар арасында делега-
циялараннча бажикелди
иртмалар:
«Совет» космонавтыларга,
«Совет» ордуку Юрий Га-
гарин болт казым аял-
уңдуларга, Ортемпил жогкуздел
кузунейте келгис аял-
уңдуларга делегациялараннча
иртмалар:

Жорж МАРШЕ.

(C3TA)

ДЫШТАНЫЛГА

ДООЗУЛГАН

Нышкы дыштанылганың оң хонуу билдиртпейн эрте берген. Школачыларның ол эң улуг чапсары солун чуулдар-биле байлап болган.

Чарты миллион амыг өөреникчилер хоорай даштын пионер лагерлеринге дыштанылган. Муң-муң школачылар чурт иштинге солун экскурсияларын кылып, эртем, техниканың болгаш уругларның кылып будурган чуулдарының Бу-гу-эйилел недепизыңа киришкенер.

Тываның школачыларының кышкы дыштанылга үезинде эң көл маршурду — Ленинчилерлерге экскурсиялар болган. Улуг-Хем районунуң талачыларның болгаш тараагыларның уруглары Ленинградтан ээл келгенер. Невада хоорайның музейлеринге олар класстан дашаар төвүг ки-чүлдерин эрттиргенер. Шүшенсөөгө чоразан шко-лачылар улуг баштыңчы-ның амыдыралы-биле хол-башкан черлерин улуг со-куургал-биле көргөн. Авто-номнуг республиканың 2 муң амыг өөреникчилер чүгө эртем чылын безин «В. И. Ленинниң Сибирге шөлүгези» деп мемориал-дыг музейни барып көргөн.

Салават деп башкир хоорайның нефтехимиктериниң уруглары пионерлерниң «Спутник» деп кышкы ла-геринге дыштанылган.

Оларның улуттукчулары чаа, солун программаны чо-гаттаган. Ында хун бурунчу лыжалыг солгусташкин-нери, ялыз-бүрү конкур-стар, актириналар бар. «Хар мадының хааннаш-кын оранын тып» деп мышкы арыгга спотчу оюн уругларны аажок сонугу-гаткан.

Темсиниң подшипник заводунуң уруглар филар-мониялың анык артис-тер боттарының өөрүн чаа чыл программасы-биле та-ныштырган. Школачылар, культура бажыларынга болтулаан байырлалдарга олар концерттерин бараал-гаткан. Ыранны районнар-ның нефтехимиктеринге бол-гаш ыш белетикчилерин-ге областың музика шко-лазының 30 амыг уруглар коллективтери уран чүүлүн бараалгаткан.

В. И. Ленинниң төрүт-түгүн хунунаан бээр 110 чыл болур оюнга турас-матпаан чаа чогаалдарның авторлары — анык чогаал-чылар болгаш композитор-лар-биле Прикарпатияның келээ школачылары ужу-рашкан. Чогаалчыны аны-ктарының Львов хоорайда клувунуң унуушкунуг бригадалары бот-тыныгыр уран чүүл коллективтери-биле нады анык көрүмчү-лерге 200 амыг концерт-терин болгаш шилерни ба-раалгаткан.

Бурат АССР-ниң Улан-Удэ шипиниң орус театры ол хүнирде ийи даңпыр нүжеништин-биле амыл-даган. Артистериниң чамдык-тары бича чанынга оюнга киришкен, а чамдыктары — суурларын бичин чурттап-чыларыны чорупкан. Ол бөлүктүң чорору оору рес-публиканың муруну район-нарының суурларын тавы-зыр эртем. Артистер хүн-дүс бичимлерге, а көмөз — өларның ада-илеринге — хову-шөлдериниң болгаш формаларының амыл-иш-теринге шилерин бараал-гадып чоразынар.

Дыштанылга доозулган. Дөтөн миллион хире шко-лачыларны кичээлче шко-лачыга база каттап кыйгы-ра берген.

СЭТА-ның корр.

ОКТАР СААРЛЫШ ТУРДА...

Даштынды көөрге, тураа узун, туста мөге деп болур; тоотту оожум будуштуг, ал-дан хар ажа дүже берсе-даа, түң дег, ак дийтерин чарт, бү-рүн, бажының дугу кал-кара хевээр киж-биле ужурашкан мен. Ол менээ берге болгаш солун, эртен дайынчы амы-дыралын чугаалап берген.

Ачам бай Хуулгаан деп кижиниң азынча хөлөкчүлүг турган. Ол өйдө Сут-Холде-Ак деп хеминиң аксынга шагаа хү-нүнде төрүттүгүн кижидир мен — дээш. — Чаа чылды ут-куур байырлалдың хүнүнде төрүттүгүн аас-кежиктиг ки-жи-дир мен ийин — деп, немей тыртып кааш, Ондар Чүдүм-ович Серия оожум каттыра-дыр.

Оон «аас-кежиктиг» депкеш, каттыра кээлкан чылдага-нын келжиктиг-даа, келжик чок-даа хүнер турган-дыр деп билдим. Амыдыралының дутайын ол чуугаалап кээрге, шипаан-ла ындаг болду.

Амык киж билгит чедиң адыр дээш Чааханыңа, Кы-зылдың школарыңа, оон соонда Даг-Алтайның амыл-

Улуг Тишелгениң 35 чылыңа

бөөн болгаш таварышпаан ки-жиге эң баштай берге-даа, сүртүгүн-даа чорду. Олүм дээрге базым саңында тавар-жыр. Украинаның 1-ти фронт-тузунуң 13-ку армиясының 29-ку полугунага чоразан бис. Дайын-биле тулушкунуң февраль 2-де Ровно деваскээ-ринге эгелдизис. Дайынга туз кагазалаары эң берге-даа, харымсалыг-даа херек бол-гай. Полктуң туугу тыва дай-ынчылар Ровно деваскээринге тулушкунга эки кагазалааш,

рал хой таварышпачу чорду. Дубно хоорай ак черде бол-гаш хосташтымыс. Дайын-ның дийгир эртен кезектери сир-кызым дедикен. Дубно хоорайга сымдыр сымырп ки-же бердиңс. Белең, чүве кайда боор, бистен база кога-

Чавс октар саарлыш турда, дайын-биле армы көрүп, барык уруглук таварыш бээ-рин, ындаг таварышпаан чүлө шалыкмы болгаш часпас адагы негетинер дээрин ол чуугалады. Дайынның аар-берге орунга кангыт чүтсе

ның октарының ужулук кээп турган уунча Ондар Серия эки Ак Седил-оол-биле үчүн чорупканар. Оон тузар че-рин ыдаылап биллп алгаш, хажымындан ынаар чоок-шулап челе бергенер. Ар-тиллерия көстүп келген. «Да-лаш чок, девиден болбос» деп эжишкилер эвин болап, шипок-тежиң чытканар. Ында артил-лерияны өсүртүр мөс-шым-рак, ийи аял, үш немес бар дээш, чоошудалар келеп келген ийи дийтерин-даа олар эскербээ. Ийиниң ийи аягы, ыкк шыгаал-шмагал винтовкалары-биле дегне дааш-тапкан. Кайын чазар, ийи дай-ын калбаш кээп дүшкүлөөш, шипмээни барганар, а бирээси аажок девидел. Карак-кулак чок халып ийи бооп чыткан. Серияның часпас алымы оюу база-ла ужуруп калган. Артил-лерияны даажы, боостазын дуй тулуккан чүве деп, шип-мээни барган. Серемчиде хор

чок, кезек дайырап чыткан-нар. Чүве шипмээ чок боорга, тура халышкан, немес артил-лерияга маңаа жыл келген. Кем чок шытанылган — ийи аял-лоббай-лаа — даштын ээниң көрүп турганар. Неместерин артиллерияны ол-ла ааттар-биле өөрүге өсүртүп эскел-генер. Оору байыр чедирип, аажок амыраанар. Чүү боор, демги артиллерияны дайын-чылар боттарының угулдары-гаш, көмө атышкан, бурун-гаарлап чорупканар.

Ондар Чүдүмович Серия хой нуруузда-ла сак-хөө те-ринге амылдан келген. Оон куш-ажыгы-даа, дайынчы-лаа эртен оруу халас бар-баан, орден-хажылаар-биле шаңдаткан.

Борбай, Ондар Серияер — өг-бүлө; олар ам пексөөлөр-лөр, үш уругну төлөтүп ха-маталар кылдыр өсүртүп до-руктурган. Оларның ам өөри-ни өөренип, амылдары амылап чоруту.

К. ЭКЕР-ООЛ.

БИР ДЕМНИГДЕ

СЭКП ТК-ның «Идеологтук, политика кижизилгелерин амыл-ла улам ийи-эжишкелер дутайында» доктаалың каа-баа-биле таңышкан, чоң орту-зунга идея-кижизилгелер амыл-ла калбартып, хой-ни-тинин корум-чурумун улам быжылгаар дээш база амыл-шагы үзүп арагалаар, хули-ганаар, оорлар чоруктар-биле демиселди «Найырал» сов-хозта улам күштелдирип чо-рудуп турар. Совхозтуң сал-бырлар аайы-биле эрткин хураалдарыга болгаш алабан организация черлеринге бол-тулаан хураалдарга чоң хойу-биле киришкел, боттарының өр-тектиг савал-оналдарын бер-гилзэн.

Чаа-Хөл келээ Советтин де-вискээринде 5 амылчы суур-лар баатал турар, районда ол эң улуг келээ Советтин бирээси. Чаа-Хөл келээ Совет-тин девискээринде чурттап-чонун саңы көвөй.

Улусчу дружина штавы элзи эки амылдары хой-ниги ор-ганизациялары-биле калы кы-лып чорудуп турар. Совхозта ийитини-биле 86 эки туралың улусчу дружиниктери амыл-дап турар. Бо дээрге кантаар-дружиниктери келээ Советтин чанында 7 кижиден тургусту-ган дружина штавы уаур-туу турар. Дружина штавы плав бугаар амылдан, чер-черде дружина отрядтарын уауртуп турар. Корум-чурум камгалаар, ою эжишкелер та-лазы-биле амылдары сохко-туң ыраккы салбыры Шаңчы-да дружина эки чорудуп кел-генинде салбырга эртен чылда кем-херек үүлгедин бөлбаз. Ында эш хуузуңуң суду доктаамал амылдан, кем-херек үүлгедин баш уаур болдурбас хемчелерин ая келген. Оа ышкыш 1979 чылдың түнөөн-биле алырга, Шаңчы салбыры база-ла эки болуп турар. Тайылбыр мас-салыг, идея-кижизилгелер амыл-ла салбырын эгелдээр чери хой-ниги организаци-лары-биле казы эки чорутка-нын бо түнөөлөр херечилеп турар.

Хой-нигитини корум-чур-мун үрээр таварышпаан сох-ко-туң өске салбырларын-да бар. Бо салбырларда хой-ни-тинин корум-чурмун хажы-дыр, арагалаар, амыл-ша-гы үзөр, оорлар кижилер

бар болуп артышпаан, ында улусчу дружина отрядтары сула амылдан, хой-ниги ор-ганизацияларыга кошкан даянып турар. Эш хуу сула-ры база доктаамал амылдан-Совхозтуң төвү — Чаа-Хөл суурда болгаш чаа Чаа-Хөл ийитини корум-чурмун үрээр чоруктар элзи эвже-жик, кызыралган. Ында улус-чу дружиниктер хой-ниги ор-ганизациялары-биле демисе-жил алгаш, профилактиктик амыл-ла кам чорудуп турар. Совхозтуң төвү эрги Чаа-Хөлде бугаардык, алабан ор-ганизация черлерин келээниң 7 шактан эгелдизип 11 шак-ка чедир дежурниааышкынче үчүп турар. Боттарының де-журныйлар графиниң үспейн, эки эрттирп турар коллекти-терге школа, эмнедег, авто-парк, амылчы кооперация ышкыш мыдыг коллективтер хамааржыр.

Келээ Совет чанында адми-нистративтик комиссия хой-нигитини корум-чурмун үрээр кижилерин хураал уаа-да-ра көрүп турары эки. Сов-хозта хой-нигитини корум-чурмун хайгаараар комиссия тургустунган, ол комиссия не-делаян патица, суббота хүнирде рейдлерин кы-лып, корум-чурмун үрээр кижилерин илердип турар. Ук комиссия неделаян понедель-ник саңында совхозта хой-нигити организацияларын чып алгаш, недела иштинде ко-рум-чурмун үрээр кижилерин ааза сайгарып турары эки түнөөлөр берип турар.

Совхозта улусчу дружина штавының хураалы ай саңы-да доктаамал эрттирп, ааза эки амылдан дружиниктерин доктаамал шаңдап, мактап келген. Келээ Совет чанында улусчу дружина штавының амылдан Келээ Советтин ку-кумунга болгаш сессияга ды-нал чуугаалашкан. Партия Ты-ва обкомунун II пленумунун болгаш Тыва АССР-инин Дээ-ди Советинин III сессиясы-ның доктаалын боттаңдар дээш совхозта улусчу дружи-на штавы, хой-ниги органи-зациялары, херэжениңер чөү-лел, комсомол болгаш өске-даа организациялар-биле бир демик казы амылдар.

Т. СААЯ.

ДЕТКИДИМ

«Шың» солунуң январь 9-та үнөс номеринде «Будумел-дер солукшуну» деп медицин-а эртемнериниң кандаады Д. Ондарын бижээн мате-риалы сонугулар номчудум. Эмчиниң — сүмезин канда-даа кижилер дурм бугаар сагыш болза, будумелдер со-лукшуну чаш уугуларга, үчүп кижилерге, ылангы казы кошкык уругларга, хары дегүй берген ижилдерге дүзүлг дээр-эни билп алдым.

Семьярлар чорукту болдур-базына коллективтик ужу-рудузун улуг дээш чөптүг.

Ындык клубтарын тургузу-п, казымалык ботуктерни коллек-тивтерге, бугуруларга, өөрелде черлеринге, жол-салыктерге организациялар эгелдээр дээш кү-зелим илереттим.

Бо чүдүдү деткип тура хоорайда кадыкшыл бөлүмүн амылчы кызыгетей салып, спорт комитетиниң талазын-дан тускый кадрларын клуб-тарга быжылгаарың ула-ган хемчелерин алдыр күе-чиг дээрин илереттим.

Р. ДОЛЗАТМАА.

40 чыл болган

Шуй ортумак школазы тургустунганын-дан бээр 40 чыл болган, 1939 чыл. Ол чылын Барың-Хемчик районун Шуй сумузуңа эге чаа школазы амылган. Хар-назыны улуг, биче үжөн шаа сугуу-ларын Күргек Себебич Күжүгет башкы-лап турган. Школанын кымыл-бузуду-вун бир өрөөнлөгө оолдар, уруглар чуртап турганар. Ол үеде өөрелдег херекселде-ри чегей турган. Чангыс борбак кара-лаштын өзөн элзи каш кижиге үзөжип алгаш, бижиттинип-даа турдуус. Ада-чурттуң Улуг дайынның берге хүне-ринде бистер, сугуулар, боттарыныстын шаавыс-биле Кызыл шериге дүзүлгү кылдыр алгы-кешти, үчүт чып, дү-жаап-даа турдуус. Ийик школасыка пионерини чүтле чангыс отряды турган. Галстуктары кымыл постерден кылып турдуус. Галстуктарыныска камныг тур-ган бис. Чепенирде, уугураа чепин ап, озагай кагазалаар бис.

1946 чылга чедир школага орус дыл-ды өөрөнмаан бис. Ол чылдан эгелеп анык орус башкы С. Родыгын орус дылды биске өөредип эгелзэн. 1952 чылдан эгелеп школа чеди чылдың школазы бооп келген. А 1956 чылдан эгелдээр ортумак школа болган.

Төрөөн школамга 31 чыл дургузунда башкылап, чонун амы-төлүн эртем-би-литге өөредип келдим. Ол даш чоргаара-лым улуг. Бистин Шуй школазыга кан-дыг-даа мергежилди кижилер өөренип чоразан. Ындыгларга Социалистик Күш-ажылын Маадыры тулугу Л. Балдар-оол, агроном Х. Кара-оол, районнуң келээ амылгыч эргелелиниң начальниги О. Кара-Донгак, райпо даргазы С. Ким-оол, школа директорлары Д. Адыг-оол, О. Ма-рат-оол болгаш өскелер-даа хамааржыр.

Бо 1979—1980 өөрелде чылында төртөн харлаан школавыста 670 өөреник-чи өөренип, үжөн амыг башкылар амыл-лап турарлар. Школа бирги чартык чыл-да 99,2 хуу өөрелдигин чедиң алган, а 17 клас 100 хуу өөрелдигели болган.

40 харлапкан школавыстын башкылар коллективин В. И. Ленинниң төрүтүң-нинде бээр 110 чыл оюн эки өөрелдиге, чурум-сагылга-биле уткуур дээш кымыл амылдан турар.

С. МАЙНЫ, башкы.

Бай-Тайга район.

Азас ортумак школазының 4—9 класстарының өөреник-челери бойдустун ады-бүрү чүүлдерин өткүндүр кылдырып-та мергежиң оорлар. Оларын кылган амылдарының дегей-гелери көрүкчүлерин сонугу-а-мпы турар.

Кандыг-да бир кургаг будук-ту алгаш, оон чараш оуру-хевирин бо-ла кыла каалтар-лар. Ындыг мергежилге ол өө-реникчилериниң Алесина Дамы-каева Ак билдизип өөредип турар. Башкы А. Ак—Тоора-Хем музика школазында чу-рулга башкымы Азас ортумак школазының 25 өөреникчиле-рин Алесина Дамыкаева му-зыкага база өөредип турар.

ЧУРУЛГА: чуруга башкы-мы А. Ак өөреникчилери-биле

А. ЗАПЕВТИЦ фотоу.

БИЛИП АЛЗА АРТТЫК ЭВЕС

— Бир кижг ылаа-ла чо-руур мен деп тура-тура, ам келгеш, курорт дашааш. Ал-байн барган маңда бир пүтө-бел... дээш, дэрга чуугазын дооскалатка, берип тура, оуу албаска кайын тааржыр, чорук айлалыш турарыңа өөрөөш, четтикпей айтыра каалтын.

— Байда курорт боор? — Чөөн Сибирге боор? — Оа-ла хүн белеткен шаап алгаш, дээртамыла Кызыл-Улан-Удэ савоалыңга олуру-тум. Хулушкунун ийи шакта Улан-Удэ дашып түр мен.

— Гортиник. Гортиник курортка канчал чедер, чүүн-биле чорутуул—деп бир эш-тен айтырар.

— Бо девискээр иштиниң бичил саволеттары хүнде бир каттап курортке ужулуп турар. Оон олааңаан-тыр силер. Ан-тобустаптыңар. Оа-ла кезилгит боор—деп сүмелдир.

Улан-Удэ дээрге хой казт бек кызыралган, үлөтүр будуруга талазы-биле сай-

зырапгай, көрүштүг, төөгүлүг, чараш хоорай. Оон сонгу-чөөн талазыңче үнүштүс. Ийи талааы арагалары хемин оуу асфальттың орук-биле шала дөжөвирлөр ооруп орда көр-гөж, ооргоп каагалардык, хаар-жаг деп бичи-бичин бажың-нар—хоорай чурттагычлары-ның чайгаларын чамык өш-гериниң маалаары-лаа аажок. Алдан километри айыткан чамы чанынга, тайга кырынга үчүп келишис. Оа талаже көөрге, Бурят черини тараа-халыдан хову шөлөри чатты-ла берген, а солагай талаасты-мыктыг Байкал ужу кыдың көзүлбөс дүзүскетиг дээр-биле долдуха бергендиг чавыс көстүр.

Тайганың бир бекимде дээр хүндиниче шаштыга берген те-левээр сугурамы магалың чаагайы-биле көстүр болду. Солагай талаасты караңгы-лап басы барган темче-кады-нын куу олуру баштынымыс. — Бо болза Чөөн-Сибирь-

нин Улан-Бургасының заг-лары азы Хайым амыг дээр деп чолалтымыс улагыды берген бурат эр тайлыбырла-ды.

— Ызыл—Абакан аразы-нда Саян оуру база мындыг тайга—деп кагдым. Чанымыста ат-сугагай Бай-кал ооргалар дег чаагыла-рын дүрүктелдир эртенге ок-тагылап чыдыр. Эрик кыры-биле даазаынылап чоруй барган оруктап чораш, та че-же өөөнер, көвүргүр кеш-тивис мынаан. Улаааааа Го-ляриксин курортка чедиң кел-диңс.

В. И. Ленинниң улуг турас-калды. Оон чанында бекл ба-жынче улап баштынымыс. Оулар, чыдар черивисти хү-лөп алгаш, курортту сонугу-гал кылаштыгыламыс. Чам-лык курортчулар аразында шымыраа, даалы, дээрбектер онтамы, футбол, баскетбол маргылаалары чоруп тураа болду.

Байнаар-даа көөрге, долган-дыр элзи, м-бу-чук-кара мөч-рүктөр көстүр. Ында оруктуу суурдан олаааш аир-агыла-дыр. Оон чүчүчүлүг өс-түсүлүп, дээрже туманалың үлөүп чыдар. Чанынга челе өө-ринис. Сонгазын бакылаары эерем. Хананыңдан дөмүр хоор-залар дамчыштыр илгит, чымыл сугал аттыгып баткан. хем-чигеш болуп алып чыдар. Ол болза эмнедег, данналарымыс кирип чыдары ол. Суг-биле кирип аразында кымыл хал-бар. Ону дүдүп кымыл кааны көрүштүг. Ында азы-рал балыктар ойноп, чепен-турар. Ондатралары база са-ган. Ыңай-бээр, халду келжип-тир шымыгыткан каап, эштин чоруп турар. Байкалдан Бү-рөт ийи-ле километр хире черде турар. Бир бурат эр мынчаар дөөр-дир:

— Бистин Буратиямыс ма-галыг-ла аз! Байкалдың ба-

лык-байланын чүү дээр! Дол-галдыр ээм-арга хураалан, ач-мени албек, арта камгала-дыг. Делегейде чок дөн үе-лгит кара киш база мында бол-гай!—дээш ээмнерже дол-галдыр көрүлөп мактагыла-ды. Курорт биле суу тутчу өөргөн, аразында 1941—1945 чылдарда Ада-турттуң Улан-тайлыгына киришкен, эң келбээ 62 кижиниң афа-келдизин алып үжү-биле чыскаап бижээн, бедик турас-кал көрүштүг.

Эртенинде администрация көрүзүңүң улуг залын дол-дуу олуруштусу. Курорттун кол эмчини бистерин хулаал алды. Колдууңа-ла ол экин чурттугун төөгүлүг ужу-дү-зүлгүн чуугаалаар киж болду. Черин ханымыдан үчүп чыдар аржаңнаары чоң ийи-чүе чыл мурунда шажын дү-биле ачылап, аят оруу-биле каап, чер онгарга кирип эгелзэн. Бурот ам бүзүн чыл-

да амылдар. Чоокку чылдар-да бир айда 1000 кижг дыш-таныр болгаш өмөддер алаар. Чурттуң Азия кезээн ханды-рар-сорулга салдыткан.

Гортиник курортка кол-дууңа-ла халас пүтөбелди кырганнар, бугурулгениң, кел-лээ амыл-агынын муракчы-лары тыштамышпаан өмөдүн-гүлү Байкал-Амур магистралы-ның түзүлгүн муракчы аныктар халас пүтөбелди тыштамып турары таарыма-чыт. Курортка келген аарыг кижилерин 97 уузу акыраш чыгып чоруп турар. Өөрүш четтирмисинин чагаа, теле-грамма курорттун администра-цияга хойу-биле кээп тур-рар.

Органың, хал-бүттүң, чүс-тер аарың, нерви системасы-нын азыралары дээш өске-даа зоотураан азыраларың ийи аржаңнык дүзүлгү-биле эм-недип ап турар.

М. ОНДАР-ООЛ.

Теле Визение

ЯНВАРЬ 13-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

10.00 — «Уе». Информацион-ная программа. 10.40 — «Заряла-жге, чыскаалмыр!». 11.05 — «Будильник». 11.30 — «Совет Эвилелинге бараан болау тур-мен». 12.35 — «Кадмыштыг». Эртем-тайлыгырлыг програм-ма. 13.20 — «Эртенги почта» деп музыкалыг программа. 18.50 — «Кохоз тургузушкуну-нун 50 чыл оюнга». «Көзүң-нүн амыл-ижи». 14.50 — «Му-зыкалыг кино». 15.20 — «Мөң-гө кыйгы». Уран-чечен теле-фильм. 2-ги серия. «Дан ба-жыла». 16.30 — «Амыраа-че-базым». «Адрес хевээр: ко-зу» деп документалдыг теле-фильмниң баштайгы көрүгү-ү. 17.15 — «Кино аян-чоруктар-ның клуву». 18.15 — «Дел-тейиниң комитет маңаар тала-ны-биле темпалады. Херэ-жениң. 1500 метр Норд-дэн дэмчылдык. 18.45 — «Де-лгей панорама». 19.30 — «Социалистик Күш-ажылын Маадыры. Ленинниң болган Күрүс шаңнааларының лау-реаты. улустун артизи Г. С. Уланованың СССР Эвилелиниң Улуг театрына юбилейлг кел-лээ. Келээ төнгөдө—П. И. Чайковскийниң «Шелкунтик» деп балет. СССР Эвилелиниң академиктиг Улуг театрының шипин. 22.30 — «Уе». Инфор-мационная программа. 23.05 — «Силериниң чагааларыңа». Музыкалыг программа. 23.50 — 00.30 — Спорт дутайында до-кументалдыг программа: «Ужур чорук — кижиг». «Суг иштинге сепирип алышкын». Төнтөңе—Мелзээр.

ЯНВАРЬ 14-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА КЫЗЫЛДАН

18.00 — Документалдыг теле-фильмдер программасы: «Ашыкмыр», «Петро Панч». 18.45 — Телемелзээр. 19.00 — «Спорт». Дамчылыг. 19.30 — «Сугуттуң куш-ажымы хүнир». Телефильм. 19.45 — «Уаусучу контроль». Дамчы-лыг. 20.10 — Телемелзээр. 20.20—Чаралалар. «Сонгулаалар сонгулаалар чедир». Дамчылыг. 22.50 — «Уе». Телешип. 1-ти, 2-ти, се-риялары.

АГААР

Бөгүн республикага бүтпөп, азыр, чамдык черлерге биче бискил хар чазар. Язы-бүрү улаанышкынның хаттыңа кү-жү кошкан. Азырын темпе-ратурамы барың талакы районнарда 24—29, өске ар-таннарда 14—19 градус соок болур.

Кы